

8.32. Visvriendelijk baggeren

Veel wateren kampen met een baggerprobleem. Door het jaarlijks afsterven van waterplanten, de inval van blad en maaisel dat in de watergang achterblijft ontstaat er een grote hoeveelheid organisch materiaal dat zich op de bodem ophoopt. Het water wordt hierdoor ondieper en zonder onderhoud verlandt het water op den duur. Periodiek baggeren is noodzakelijk om het water op diepte te houden.

Baggeren met een grijperkraan vanaf de kant

Baggeren heeft vaak een negatief effect op de visstand. Door rekening te houden met een aantal zaken en voorzorgsmaatregelen te nemen kan de schade worden beperkt.

Periode van baggeren

Baggerwerkzaamheden dienen bij voorkeur in het laatste kwartaal te worden uitgevoerd. De vis is dan weinig actief en heeft daarom een minder hoge zuurstofbehoefte, maar is door de temperatuur van het water nog wel in staat om een goed heenkomen te zoeken. Bovendien is er in deze periode minder kans op schade aan visbroed en vegetatie.

Het baggeren dient in ieder geval niet te gebeuren tijdens de paai- en opgroeperiode (maart-juli) en bij watertemperaturen hoger dan 15° C (tot en met september).

Voor amfibieën zou het baggeren moeten plaatsvinden bij temperaturen boven de 10° C, voordat deze dieren in winterrust gaan. Tijdens perioden van ijsvorming is het ongewenst om baggerwerkzaamheden uit te voeren.

Methode van baggeren

Er zijn verschillende baggermethoden:

- Met een grijperkraan vanaf de kant of vanaf een ponton.
- Met een door het water getrokken duw- of schuifboot wordt de bagger vooruitgeduwd naar een verzamelpunt. Daar wordt de bagger met een kraan uit het water geschept.

Baggeren met een duw- of schuifboot

- Met de hydraulische baggerpomp of baggerzuigboot wordt (eventueel in combinatie met een cutter- of wormwielzuiger, die de bagger loswoelt en mengt met water) baggerspecie opgezogen en via een persleiding naar een baggerdepot getransporteerd of direct op het naastliggende land gespoten. Ook kan de bagger worden opgeslagen in zogenaamde 'geotubes'.
- Een combinatie van duwboot met hydraulisch baggeren is ook mogelijk. De duwboot duwt de bagger vooruit, waarna een wormwiel de bagger verwijdert en via een persleiding afvoert.

Het is van belang een uitvoeringsmethode te kiezen met weinig slibopwerveling, die ook de dunne fractie van de bagger verwijdert.

Het werken met een baggerpomp is het meest visvriendelijk omdat hierbij het minst slib opwervelt. Bij deze manier van baggeren kan heel nauwkeurig worden gewerkt. Alleen de zachte bagger wordt verwijderd. Onderwater-taluds kunnen intact worden gelaten en oeverbegroeiing blijft gespaard.

Hydraulisch baggeren met een cutterzuiger

Bij voorkeur wordt het ecosysteem zo min mogelijk verstoord en krijgt de vis de gelegenheid te vluchten naar rustig water. Het is aan te bevelen om gefaseerd te baggeren, zodat er altijd rustige plekken overblijven waar de vis naartoe kan vluchten.

Bij voorkeur worden delen van de bodem intact gelaten, en wordt de plantenrijke oeverzone gespaard (ten minste 25% van de oeverlengte verspreid langs het water). Vanuit deze plaatsen kunnen waterplanten en bodemfauna het water weer koloniseren.

Bij veel baggermethoden wordt het onderwatermilieu aangetast. Vaak worden alle waterplanten en oeverstructuren verwijderd. Ook kan het baggeren tijdelijk leiden tot opwerveling van slib. De biologische afbraak hiervan onttrekt zuurstof uit het water, waardoor tijdelijk zuurstofarme of -loze omstandigheden kunnen ontstaan. Ook kunnen slibdeeltjes de kieuwen van vissen verstikken.

Door na het baggeren waterplanten en (houtige) structuren terug te plaatsen, ontstaan weer paai-, schuil- en foerageergelegenheden voor vissen.

In de meeste gevallen resulteert baggeren uiteindelijk in een verbetering van de situatie, waardoor ook nieuwe vissoorten zich kunnen vestigen.

Overige punten

- Het is van belang om voldoende diepe plekken in het water te maken. Het grotere watervolume bevat meer zuurstof voor vis in tijden van zuurstofschaarste, bijv. tijdens langdurige ijsbedekking of warme zomers. Zorg bij kleine of smalle wateren dat minimaal 10% van het water een diepte heeft van meer dan 1,5 meter. Grotere wateren (meren) zijn gebaat bij enkele diepere overwinteringsplaatsen van 4 tot 6 meter diep. Deze gaten hebben ook een functie als bezinkput, waar bagger zich verzamelt. Dit voorkomt frequent onderhoudsbaggeren.
- In kleinere wateren is het raadzaam om de vis vooraf weg te vangen en over te zetten naar ander water.
- Bagger niet richting een doodlopend einde van een watergang, zodat de vis niet wordt opgedreven en niet meer kan vluchten.
- Wanneer duikers aanwezig zijn is het zinvol eerst rond de duikers te baggeren en eventueel aanwezige schuiven volledig open te zetten zodat vis naar andere delen van de watergangen kan vluchten.
- De te baggeren trajecten kunnen worden afgezet met slibschermen tegen instroming van bij het baggeren opwervend slib naar de reeds gesaneerde trajecten.
- Door bij het baggeren met bakken voldoende rekening te houden met de tijd die vissen nodig hebben om te vluchten, komen minder vissen op de kant terecht. Een schade beperkende maatregel kan zijn het nalopen van de bagger die op de oever is gedeponneerd op vissen en deze terug te zetten.

Proces en communicatie

Communicatie is het sleutelwoord bij plannen voor het baggeren. Het is van belang dat gebruikers in een vroeg stadium betrokken worden. Het eindbeeld na uitvoering van het werk dient vooraf duidelijk te zijn en er moeten inspraakmogelijkheden zijn. Sportvisserij Nederland is vaak zeer betrokken bij het viswater en hebben lokale kennis over de visstand en alternatieven voor het noodgedwongen overzetten van vis.